

Кожен п'ятий — науковець: як українська судова система перетворилася на бізнес-майданчик для продажу дипломів і надбавок

Кожен п'ятий — науковець: як українська судова система перетворилася на бізнес-майданчик для продажу дипломів і надбавок

Базовий щомісячний оклад українського судді складає від 63 до 157 тис. грн — це чистий мінімум зарплати. Проте реальні виплати, як правило, значно вищі — у дві-три рази. Наприклад, у 2024 році середній щомісячний винагорода судді місцевого загальної судової складки 107,8 тис. грн, у адміністративних та господарських судах платять по 121,5 тис. грн, а судді апеляційних судів отримують в середньому по 234,7 тис. грн. Секрет у надбавках — за стаж, за додаткову посаду, за знання іноземних мов, за науковий ступінь.

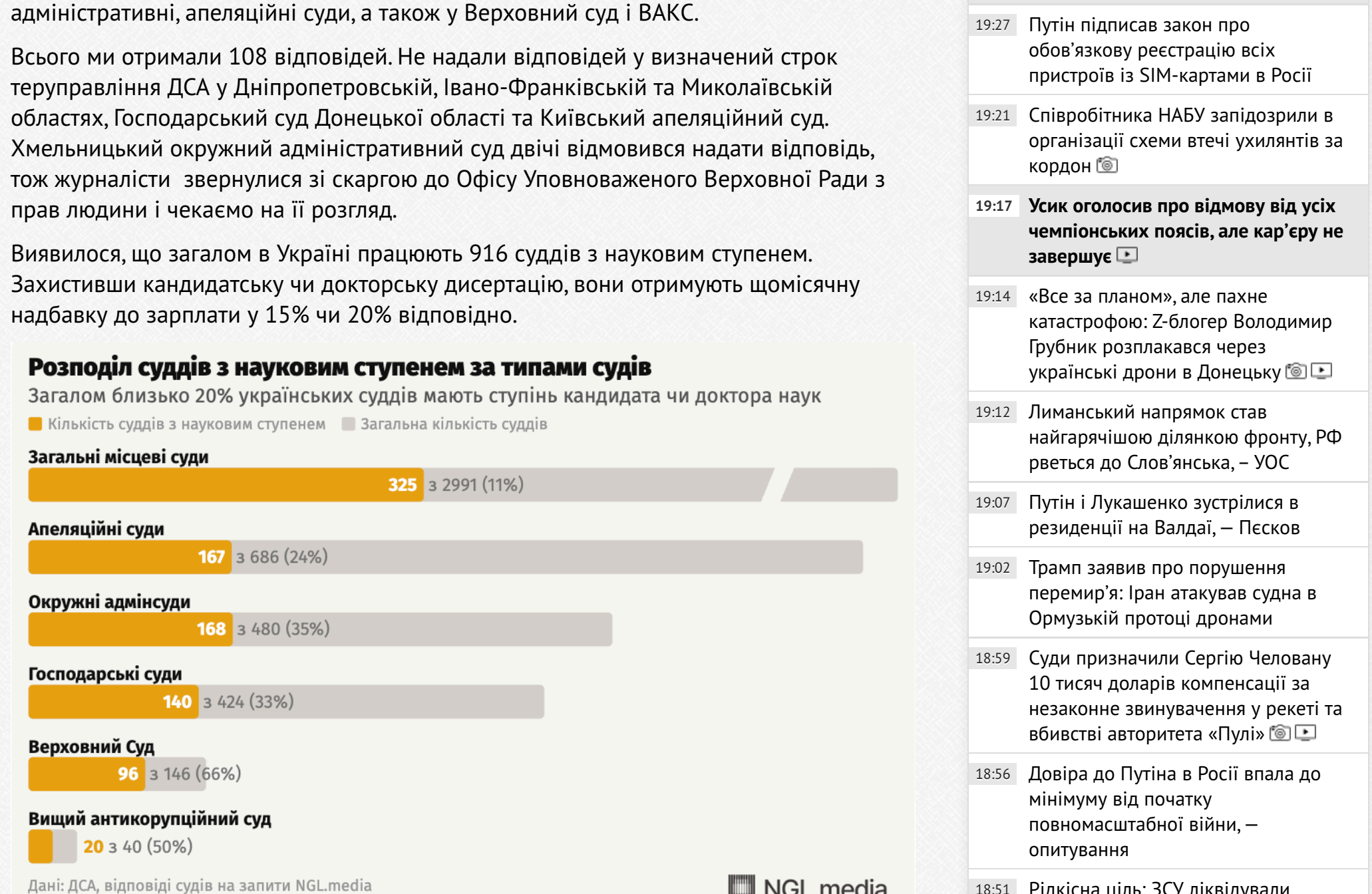
Як наслідок, кожен п'ятий український суддя є сертифікованим науковцем — кандидатом (доктором філософії) або доктором юридичних наук. При цьому якості їхніх наукових робіт викликає сумніви у незалежних експертах, а у текстах неодноразово викривали плагіат. Журналісти NGL.media дізналися, судді яких судів найчастіше захищали дисертації та отримують надбавки за науковий ступінь.

Також вони досвідчені виявлені раніше громадською радою доброчесності порушеннями у дисертаціях суддів. Результати свідчать про серйозні проблеми з дотриманням правил академічної доброчесності у наукових роботах суддів. І коштують вони для українського бюджету чимало.

Як ми рахували суддів-науковців?
Щоб дізнатися, скільки суддів мають науковий ступінь і скільки вони отримують доплат за них, журналісти звернулися із запитом до Державної судової адміністрації, яка своєю чергою розподілила його на свої територіальні управління та господарські, адміністративні, апеляційні суди, а також у Верховний суд і ВАКС.

Всього ми отримали 109 відповідей. Не надали відповідей у визначений строк територіальні ДСА у Дніпропетровській, Івано-Франківській та Миколаївській областях, Господарський суд Донецької області та Київський апеляційний суд. Хмельницький окружний адміністративний суд двічі відмовився надати відповідь, тож журналісти звернулися зі скаргами до Офісу Уповноваженого Верховної Ради з прав людини і чекали на її розгляд.

Виявилось, що загальною в Україні працюють 916 суддів з науковим ступенем. Загальною близько 20% українських суддів мають ступінь кандидата чи доктора наук в інших сферах з науковим ступенем. @ SerhiiKlymchuk

Інфографіка: Максим Пілюх. Нагібільш частка науковців, понад 65%, виявилася у Верховному суді — 96 з 146 суддів. Лише на доплати до їхніх зарплат щороку витрачається близько 30 млн грн.

Минулого року надбавки за наукові ступені суддів обійшлися українському бюджету щонайменше у 223 млн грн, а за останні чотири роки загальна сума сягнула майже 490 млн гривень.

Доплати отримують судді давно ліквідованого суду
Торік понад 2,3 млн грн доплат за наукові ступені отримали судді Окружного адміністративного суду міста Києва (ОАСК), який був ліквідований ще у грудні 2022 року. Ці судді не здійснюють правосуддя, але формально залишаються на посадах — поки не пройдуть кваліфікаційне оцінювання. Лише тоді вони можуть бути звільнені чи переведені в інший суд.

Чим відомий ОАСК?
Свого часу судді ОАСК заборонили мирні зібрання під час Революції Гідності, скоювали дискримінацію та готували плани повернення президента-втікача Віктора Януковича напередодні російського вторгнення. Голова та кілька суддів ОАСК є обвинуваченими у створенні злочинної організації, яка збиралася взяти під контроль органи судової влади. Ця справа більш відома за «плітками Вовка» — таємно записаними розмовами у кабінеті голови ОАСК Павла Вовка, які опублікували НАБУ та «Свідомо.Інфо».

Загалом 18 суддів ОАСК продовжують отримувати надбавки за науковий ступінь. Серед них і Марина Бояринцева, яка також нібито фігурувала на «плітках Вовка». Бояринцева подала кваліфікаційне оцінювання, тож на неї чекає звільнення.

Поміж питань, які піднімалися на співбесіді в межах кваліфікаційного оцінювання Бояринцевої — її наукова діяльність. ГРД виявила, що суддя у своїй дисертації уривками скопіювала чужі наукові праці та не залишила посилань. Під час співбесіди Бояринцева так і не відповіла на питання щодо виявлених порушень у дисертації, наполягаючи лише на «заслугу» на пошуку до свого професійного та наукового життя та своїх робіт.

Виплату отримувє й Костянтин Кобилінський, це один суддя ліквідованого ОАСК, в дисертації якого також знайшли плагіат. Як встановила ГРД, він дослібно використав значні уривки зі статті злого наукового керівника Сергія Павла Вовка.

Та ОАСК не єдиний серед судів, де у наукових роботах працівників знаходили плагіат. Порушення у дисертаціях суддів є звичною практикою.

Де береться плагіат
За останні десять років 1208 українців захистили докторську дисертацію з юридичних наук і ще 4929 — кандидатську, здобувши ступінь доктора філософії

Перед захистом дисертації кілька разів мали б перевірити на дотримання вимог академічної доброчесності. Це набір етичних принципів та визначених правил, яких мають дотримуватися науковці. У ст. 42 закону «Про освіту» вказано, що порушеннями принципу академічної доброчесності є обман, хабарництво, фальсифікація даних, плагіат тощо.

Порушення академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат — оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або видворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат — оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація — вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація — свідоме зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- спісування — виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім джерел, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман — надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; форми обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та спісування;
- хабарництво — надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- необ'єктивне оцінювання — свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання.

У грудні минулого року Верховна Рада прийняла навіть спеціальний закон «Про академічну доброчесність», який має вступити в дію вже в червні. Серед іншого цей закон передбачає і покарання за порушення принципів доброчесності.

«У нас навіть єдиний у світі закон «Про академічну доброчесність». Тобто уявіть собі, наскільки у нас великі проблеми в Україні, що прийшлося ухвалювати аж цілий закон!», — каже Світлана Благодетельова-Вовк, керівниця громадської ініціативи «Дисергейт». Разом зі своїми колегами вона вже десять років систематично перевіряє наукові роботи.

За її словами, далеко не всі здобувачі наукових ступенів є власне науковцями. Часто це звичайні чиновники, які використовувати ступінь для отримання привілеїв — зокрема, зарплати надбавок до зарплати.

«Науковий ступінь — це дуже прагматична річ. По-перше, ти в будь-якому випадку входиш до інтелектуальної еліти. По-друге, отримувє економічну винагороду. І по-третє, після набуття наукового ступеня людина може вважатися викладачем в університеті», — пояснює Світлана Благодетельова-Вовк.

Політикорупція пропозиції і викликають цілі мережі, готові закривати очі на плагіат і готувати дисертації «від ключ».

«Я їх називаю токсичними мережами науковців, які за відповіду плату або за відповіду послуги дозволяють отримувати наукові ступені і євче звання. У першу чергу йдеться про ректорів, які очолюють університети. А у них є учні, які захищалися, мають ступені. І вони пишуть зі дисертації», — розповідає голова «Дисергейту».

За її словами, в Україні є понад півсотні таких недоброчесних ректорів. В результаті держбюджет щороку витрачає мільярди гривень на доплати за науковий ступінь тим, хто не мав би їх отримувати.

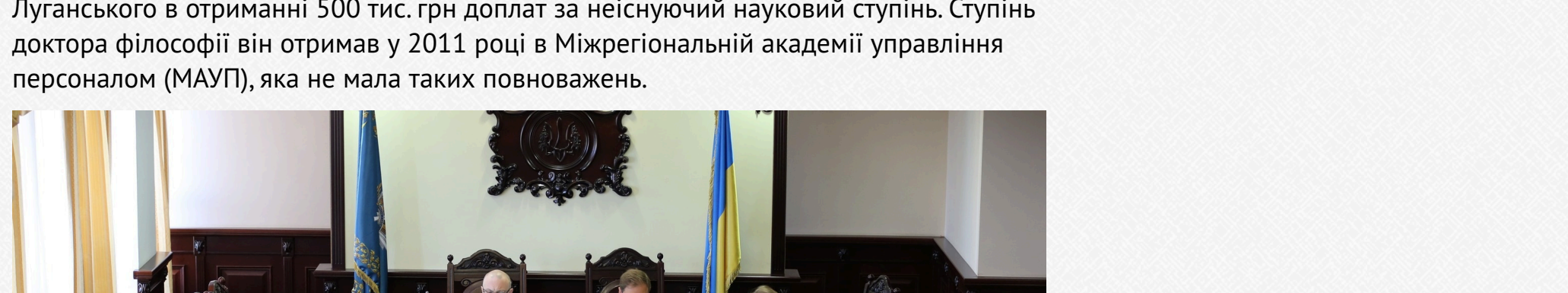
«У 2018 році ми почали досліджувати всі ці токсичні мережі і порухали, що на фейковій доплаті тоді шло до 4,5 млрд грн. Я думаю, зараз значно більша сума — 10-12, можливо, 15 млрд грн щорічно витрачається на весь цей фейк», — припускає Світлана Благодетельова-Вовк.

Починаючи з минулого року, «Дисергейт» почав регулярно перевіряти дисертації суддів. Роблять вони це спільно з ГРД у процесі конкурсу до апеляційних судів та кваліфікаційного оцінювання суддів. Результати спільної роботи відразу стали помітними — із 34 негативних висновків щодо суддів/кандидатів, які серед пунктів мають академічну недоброчесність, 30 були опубліковані впродовж 2025-2026 років.

«Звичайно у висновках ми зазначаємо лише про грубі порушення, зокрема плагіат у наукових висновках статей чи дисертації, які мали б бути власними науковими доробками. Ну або «мажоритивні» плагіат в основній частині, коли вкраденими є кілька сторінок підряд із чужих робіт», — розповідає член ГРД Антон Зелінський.

Шоправа, Вища кваліфікаційна комісія суддів (ВККС) далеко не завжди досліджується до висновків ГРД. «ВККС знімає бали, але однозначних випадків, що особа не пройшла оцінювання виключно через академічну недоброчесність, назвати не може. Зараз це скоріше просто один з індикаторів, які створюють загальне враження про кандидата чи суддю», — пояснює Зелінський, який уже третій рік працює в ГРД.

Цікаво, що на академічній недоброчесності ловили і самих членів ВККС, які мають адвокатів інших. У квітні минулого року НАБУ віднашло члена ВККС Володимира Луцького в отриманні 500 тис. грн доплат за неіснуючий науковий ступінь. Ступінь доктора філософії він отримав у 2011 році в Міжрегіональній академії управління персоналом (МАУП), яка не мала таких повноважень.

Засідання Вищої кваліфікаційної комісії суддів, яка рекомендує суддів до призначення на посади (фото ВККС)

За словами Світлани Благодетельова-Вовк, з перевірок нею у 2025 році дисертацій суддів переважна більшість містить порушення — перш за все, плагіат.

«У 36 з перевірених мною 52 робіт є плагіат, це грубе порушення академічної доброчесності. Але є ще й інші рчі — це якість наукового продукту. У дисертації судді чи юристи — це просто компіляція уривків текстів з різних авторів, і на основі цього зроблено висновки, що кось у нас, значить, дійсно щось урегулювало, але не дерегульоване». В крайньому випадку вони проводять опитування працівників органів, чи там щось їм подобається, чи не подобається», — пояснює керівниця «Дисергейту».

Схоже розповідає й Антон Зелінський. За його словами, основна проблема полягає у формальності захисту таких робіт через вже згадані «токсичні мережі» науковців.

«З огляду на те, що контролю за цією сферою до останнього часу обслуговує не було, то й «задачі послуг» робили мінімально зусилля для написання робіт. Ну, або й власне самі судді робили мінімально необхідне, щоб формально захистити дисертацію. Щодо плагіату й інших порушень вони фактично затулювали не отримували, оскільки про успішний захист вже було домовлено», — пояснює Зелінський.

Курйози у наукових роботах
Через відсутність попередніх перевірок наукових робіт члени ГРД та «Дисергейт» іноді знаходять у таких дисертаціях справжні перли.

Наприклад, суддя Яромінольського районного суду Хмельницької області Андрій Сополюк у кандидатській дисертації, яку захистив у Львівському національному університеті ім. І.Франка, написав: «Як слід робити нагосп на жінці як на особі, здатній вносити імплантований людський зародок, оскільки дослідження німецьких вчених доводять, що чоловіки також здатні виконувати цю функцію». Цей уривок він взяв із випуску московського видання «Літературная газета» за 1986 рік — примайні, так він зазначив у дисертації.

«Ну, наука йде вперед. Я відкрив Вікіпедію, інтернет, познаходив масу джерел, які підтверджують те, що багато років тому написали в «Літературній газеті». Технології йшли, моделі йшли, але все працює. Результату поки немає, але...», — так, виправдовувався Андрій Сополюк на співбесіді.

Звичайні висновки не викликали б сумнівів, але тут є несуттєві порушення, можуть принести дисертації «експертних установ» про відсутність порушень, ну і загалом дивуються, як це могло статися. Звичайні ми чуємо «Ой, я опрацював стільки джерел, вже й забув де мого, а де не мого — то й не маємо».

Реакція на суддівський плагіат
Чи не найчужішою щодо академічної недоброчесності в судовій владі є історія Олександра Короленка. Колишній працівник Держпрадпомислужби подався на конкурс у Чернігівський апеляційний суд, але ГРД виявила, що його дисертація на 22% збігається з іншою науковою роботою.

Та найцікавіше відбулося на самій співбесіді. Спочатку Олександр Короленко сказав, що у роботі судді його цікавить високий розмір оплати та пенсії. Також член ВККС зачитував уривок з анкети кандидата, у якій Короленко вказав, що впродовж 2019-2022 року через низьку зарплату на попередній роботі він підробляв власним дисертаціям. Заробіток на самій роботі кандидат, він вилучив на відпочинок у Тайланді, купив спорядження для походу в гори та нового айфона.

«Ця процедура сама мене здивувала. До мене приїжджав мій знайомий, він непрямо сказав «Чи шукає кандидат законів, то б написав роботу для моєї дружини» — і назвав суму, яку він хоче заплатити. Ми домовилися», — розповідає Олександр Короленко.

За першу дисертацію Короленко отримав 6000 доларів. За рік тоді самій знайомий запропонував написати ще одну дисертацію за таку ж суму. Наразі ці наукові роботи належать двом суддям — Олені Ващуц та Самані Морозовській. Під час співбесіди Короленко заявив, що може підтвердити, що сам писав дисертації для них.

«Я не порушив ніякого закону, я чесно своєю головою працюю ці гроші. Нормально чи ненормально — я знаю, що якби я відмовив, то він пішов би і знайшов би іншого. Етичних дилем не було», — сказав Короленко.

Відразу після співбесіди ВККС звернулася до Вищої ради правосуддя, Офісу Генпрокурора та Міносвіти з повідомленням про знізання Короленка. Проте наразі нема жодної інформації щодо ревізії бодай якоїсь з цих структур.

Судді Олена Ващуц та Оксана Морозовська теж ніяк не коментували його звіти і не відмовилися від наукових ступенів, а отже — отримують доплати за чужо, якщо вірити Короленку, наукову роботу.

Наразі відомо лише про один випадок, коли суддя після перевірки дисертації самостійно відмовився від наукового ступеня. Це Богдан Базарник, суддя Нещинського міського суду Хмельницької області, у дисертації якого виявили нязку запозичення із чужих наукових робіт без посилань, тобто академічний плагіат.

«Колі мені стало відомо, що в ГРД є ряд запитань [до дисертації], я проаналізував роботу з науковим керівником. Мною було прийняте рішення скористатися своїм законним правом і добровільно відмовитися від дисертації», — повідомив Богдан Базарник під час співбесіди з ВККС.

Проте таке рішення — це виняток. Як правило, «Дисергейт» та інші науковці намагаються оскаржувати нечесно отримані наукові ступені у Національному агентстві з питань забезпечення якості освіти (НАЗЯВО). Подавати скарги можуть лише науковці.

Наразі єдиним успішним кейсом, коли НАЗЯВО позбавило суддю наукового ступеня за плагіат, є історія судді Печерського району Оксана Царевич. Торік вона захистила дисертацію на тему «Корупційні ризики у сфері надання публічних послуг». Експерти виявили плагіат у її дисертації та публікації чужих наукових робіт під власним прізвищем ще до захисту, але вена рада присудила їй ступінь доктора філософії. Лише через пів року цей ступінь скасували.

Усього ж, за даними Міносвіти, за останні 25 років через виявлені плагіат позбавили наукового ступеня лише 22 людини.

Чи можна змусити суддів повернути отримані надбавки до зарплат?
Якщо позбавити наукового ступеня внаслідок та все ж можливо — то чи можна плагіатора змусити повернути державі виплати за нечесно отриманий науковий ступінь? Такого механізму нема. Вже згаданий член ВККС і суддя у відставці Володимир Луцький заперечує, що не може повернути гроші: «Я б хотів віддати гроші державі ту суму... Але поки випає в бюрократичні перешкоди».

Наразі відомо лише про один випадок, коли суддя повернув надбавку за науковий ступінь. Як цей суддя Великоберезнянського райсуду у Закарпатській області Петро Тарасевич, який теж отримав ступінь в МАУП, але мала права його відати. Коли йому звернули на це увагу, суддя повернув 642 тис. грн на рахунок ДСА у Закарпатській області.

«Я вважаю, що після того, як з'ясувалося, що коштів [надбавка за науковий ступінь] не мали мені виплачувати за мій диплом, я вважав, що правильно повернути ці кошти. Що і зробив», — заявив Петро Тарасевич на співбесіді у ВККС. Шоправа, йому це не допомогло і ВККС відхилила його кандидатуру на посаду судді Львівського апеляційного суду.

На думку Світлани Благодетельова-Вовк, зменшити випадки плагіату та інших порушень академічної доброчесності можливо буде лише тоді, коли держбюджетом перестануть доплачувати за наукові ступені.

«У світі ніде немає доплат за науковий ступінь — окрім країни колишнього СРСР. Тоді це існувало як практика купівлі лояльності, а зараз — я не знаю, це вже якась бізнес-система. Потрібно позбавити цієї доплати. Якщо це стосується науковців і освітян, то там необхідно провести реформування оплати праці», — переконана керівниця «Дисергейту».

У Верховній Раді і Міністерстві освіти уже не перший рік обговорюють можливість залишити такі доплати лише для науковців і науково-педагогічних працівників. Натомість державні службовці, які не займаються наукою професійно, мали б їх втрачати.

«Ці розмови ведуться з 2019 року, — каже голова комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій Сергій Бабаук у розмові з журналістами, — Але станом на зараз у нашому комітеті нема ні зареєстрованих законопроектів, ні напрацьованих ініціатив».

Автор: Марія Горбань
Джерело: NGL.media

ТЕКСТ: Вадим Сергій | Вадим Селюк | Щербина Олександр | Валерій Богдан | Морозовська Оксана | Владислав Коротенько Александр | Соловйов Андрій | Соколовський Андрій | Луцький Володимир | Зелінський Антон | Благодетельова-Вовк Світлана | Кобилінський Костянтин | Бояринцева Марина | ВККС | Вова Павло | плагіат | Плагіат

СЕРГІЙ КЛІМЧУК
ОГЛЯДАЧ КРИМІНАЛЬНИХ НОВИН

10 березня 2026 г., 22:09 | Переглядів: 2586 | Коментарі: 0

Роздрукувати | Надіслати товаришу

Коментарі: comments powered by Disqus

Політика конфідційності

Використання матеріалів сайту дозволено лише за наявності авторського ліцензування на джерело. Усі права на тексти, зображення, фотографії та відеозаписи належать їх авторам.

Facebook | RSS-підписка | Twitter | Email-розсилка | YouTube | Мобільна версія

Важливі новини

10.06.2026
Бойкотерний «Гангстер» Олена Неворова: як одесська забурювачка мафія захопила Ліси Барни #Барни #Сорбеллі #Богарин

05.06.2026
Михайло Резва освоєв мільярди на відбудові енергетики через екс-посла України в Росії О.Т. Кирило Тимошенко #КМДА #КСТА #Тендери

Останні новини

19:54 Втрали РФ перевірили теми вербування: з початку року окупили вратими понад 183 тисячі військових, — Сірський

19:50 Україна переаналізує російську ПТО мандатними ударами дронів і завдає дедалі більших ударів по РФ, — NSI

19:42 Голова МЗС Британії Девід Дамі у Габсбургі закликає Україну впливати на підтримку України

19:36 Після вимкнення репарсваріації у Білорусі «шахиди» втраплять можливість атакувати в режимі реального часу, — «Фішак»

19:31 Єврокомісія готує економічні пільги для країн-кандидатів до їхнього вступу в ЄС, — Politico

Підписуйтесь на наш канал в Telegram. Щодня новини про події в Україні.

19:27 Путін підписав закон про обов'язкову реєстрацію всіх пристроїв із SIM-картами в Росії

19:21 Співробітники НАБУ заплідзарили в органі злочини втечі ухвалити за кордон

19:17 Учасники олімпіади по відмові від усіх чемпіонських поїзд, але кар'єру не завершує

19:14 «Все за планом», але пахне катастрофою: 2 біометр Володимир Губчак розлітається через українські дрони в Донецьку #Ukraine

19:12 Ліманський напрямок став найагресивнішою ділянкою фронту, РФ рухається до Сєвєродонецька, — УОС

19:07 Путін і Лукашенко зустрілися в резиденції на Валдай, — Песков

19:02 Трамп заявив про порушення перерий: Іран атакував судна в Ормузькій протоці дронами

18:59 Суді призначили Сергію Чепелову 10 тисяч доларів компенсації за незаконне звинувачення у розеті та вбивстві авторства «Гулі»

18:56 Дівчата до Путіна в Росії впади до мінуму від початку повномасштабної війни, — опитування

18:51 Рідкісна ціль: ЗСУ ліквідували машину, з якої росіяни запускали дрони-камікадзе

18:46 Голова МЗС Естонії закликав Європу до ескаляції критики та посилення тиску на РФ, — Bloomberg

18:42 Російські атакували Нікополь ФРП-дронами: даєє заміжжя 12 поранених, серед них двоє дітей

18:37 В окупутованому Криму після нічних вибухів зупинили рух приміських поїздів, — ЗНІ

18:34 Експлуатація лісогоспу Олег Яремко після впровадження суді задекларував 20 гектарів землі та тисячі доларів готівки

18:31 Росіяни атакували Херсонську авіацію та дронами: 10 людей постраждали

18:28 Виначково лісогосп 4,5 мільйона гривень компенсації за забитою війною: Львів заступив генерального прокурора

18:22 Російський вимогдотримати повнірний прапор і гні на міжнародних зазначеннях

Теги новин

COVID-19 | Агресія Росії | Атака | Війна | ВСУ | Вторгнення | Доналд Трамп | Донбас | ДПМ | Держспецназ | ЗСУ | Київ | Кіев | Корупція | Корупція | Напад Росії на Україну | Нападення | Росії на Україну | Окупанти | Окупанти | Путін | Росія | Росія | США | Україна | Україна | ЧП | Злочини | Коронавірус

Наші опитування

Чи вірите ви, що Дональд Трамп зможе зупинити війну між Росією та Україною?

Так, повністю зможє

Частково зможє, але не відразу

Ні, не зможє

Це залежить від дій інших країн

Важко відповісти

Голосувати

Показати результати опитування | Показати всі опитування на сайті